

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності	052 Політологія
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Політологія»
Курс, семестр	4 курс, 7 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 4, загальна кількість годин – 120, із яких: лекцій – 16 год., семінарських занять – 24 год. Форма семестрового контролю – залік.
Мова(и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Факультет обліку та фінансів, кафедра політології, історії і філософії
Контактні дані розробника(ів)	<i>Викладач:</i> Макарець Світлана, кандидат історичних наук, доцент <i>Контакти:</i> каб. 458 (навчальний корпус № 4) <i>e-mail:</i> svitlana.makarets@pdau.edu.ua <i>Сторінка викладача:</i> https://www.pdau.edu.ua/people/makarec-svitlana-volodymyrivna

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	Вибіркова фахова
Передумови для вивчення навчальної дисциплін	Дисципліни, що передують вивченню навчальної дисципліни «Політична антропологія»: «Загальна теорія політики», «Соціологія», «Політична психологія», «Політична культура», «Політичне лідерство»
Компетентності	<i>Загальні:</i> ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань, діяти політично й соціально відповідально та свідомо. <i>Спеціальні (фахові, предметні):</i> СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
Програмні результати навчання	РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення. РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних,

культурних та ідеологічних контекстах.
PH12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК сприяє набуттю комплексу соціальних навичок (soft skills), важливих для сучасного фахівця: критичне мислення і аналіз, толерантність, вміння формувати власну думку, навички тайм-менеджменту, комунікативні і презентаційні навички.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сформувати у здобувачів вищої освіти розуміння політико-владних відносин у досучасних та традиційних суспільствах через призму залежності політики від родових характеристик людини, а також зворотній вплив політичного устрою на особистість.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Політична антропологія як наука і навчальна дисципліна.
Тема 2. Основні етапи розвитку політичної антропології.
Тема 3. Соціобіологічні та соціокультурні основи нерівності та влади.
Тема 4. Лідерство в первісному суспільстві.
Тема 5. Політична поведінка і влада в традиційних соціумах.
Тема 6. Походження та еволюція держави.
Тема 7. Антропологічний вимір сучасних політичних процесів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда); наочні (ілюстрування, демонстрування); методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу, метод використання життєвого досвіду); методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності до навчання (роз'яснення мети вивчення предмета, висування вимог, заохочення, вказування на недоліки, зауваження); інтерактивні методи (дискусії, метод мозкового штурму); мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій), методи контролю (усного, письмового) і самоконтролю (самоаналіз, самооцінювання) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Наведені в Додатку до силабусу.

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо термінів виконання та перескладання

Усі завдання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін; роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал (-25%). Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу із навчальної дисципліни для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною.

- щодо академічної доброчесності

Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

- щодо відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим; відмітка про відвідування занять здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.

<p>- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти</p>	<p>На здобувачів вищої освіти поширюється право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах (Prometheus, Coursera, ВУМ online, EdEra тощо). Особливості неформального / інформального навчання та процедури перезарахування їх як освітнього компонента або його частини регламентовані «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету».</p>
<p>- щодо оскарження результатів оцінювання</p>	<p>Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Порядок оскарження результатів оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті».</p>

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Борисова О. В. Соціальна антропологія : підручник для закладів вищої освіти. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 416 с.
2. Возний І. П. Антропосоціогенез : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. 348 с.
3. Матвієнків С. М. Політична антропологія : метод. посіб. Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2021. 72 с.
4. Матвієнків С. М. Політична антропологія. Хрестоматійні матеріали до курсу. Івано-Франківськ : Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2021. 78 с.
5. Солохіна Л. О. Антропологія : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2022. 194 с.
6. Чабанов В. Г. Політична антропологія : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2017. 104 с.
7. Шабанов М. О. Політична антропологія : навч.-метод. посіб. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. 130 с.

Допоміжні

1. Баландьє Ж. Політична антропологія / пер. з фр. Київ : Альтерпрес, 2002. 252 с.
2. Гасанханли С. С. Традиційні суспільства як складники регіональних міжнародно-правових підсистем. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр.* 2019. Вип. 83 С. 29–36.
3. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2015. 552 с.
4. Мельник В. М. Політична антропологія: що та яким чином вона вивчає? *Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах* : матеріали доповідей та виступів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю 19 листопада 2020 року. Вінниця. Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. С.130–133.
5. Мельник В. М. У полоні інтерпретацій. Політична антропологія між Сходом і Заходом : монографія. Вінниця : Нова книга, 2020. 280 с.

6. Мельник В. М. Три етапи становлення політичної антропології. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2019. Вип. 23. С. 190–195.
7. Опішняк С. О. Антропологія влади: становлення уявлень та сучасний стан. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 2(27). С. 8–13.
8. Поправко О. В. Антропологія : навч. посіб. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
9. Szokolczai Arpad, Horvath Agnes, Papp Attila Z. *Political Anthropology of Ethnic and Religious Minorities*. Routledge, 2018. 138 p.
10. Koster Martijn. *Political Anthropology. The SAGE Handbook of Cultural Anthropology*. SAGE, 2021. P. 330–347.
11. *Handbook of Political Anthropology* / ed. Harald Wydra, Bjørn Thomassen. Edward Elgar Publishing, 2020. 512 p.

Інформаційні ресурси

1. Association for Political and Legal Anthropology (сайт Асоціації політичної та правової антропології). URL: <http://surl.li/ptywr>
2. Association Européenne des Anthropologues Sociaux (сайт Європейської асоціації соціальних антропологів). URL: <http://surl.li/ptyxl>
3. International Political Anthropology Journal (сайт журналу «Міжнародна політична антропологія»). URL: <http://surl.li/ptyxy>
4. Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland (сайт Королівського антропологічного інституту Великої Британії та Ірландії). URL: <http://surl.li/ptyye>

Реквізити затвердження

Затверджено на засіданні кафедри політології, історії і філософії. Протокол від 20 січня 2025 року №10.

Додаток до силябусу
**СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Схема нарахування балів із навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування на семінарських заняттях	Розв'язування тестів	Самостійна робота		
			Виконання завдань самостійної роботи	Підготовка презентації	
Тема 1. Політична антропологія як наука і навчальна дисципліна.	4	23	2	15	5
Тема 2. Основні етапи розвитку політичної антропології.	4		2		5
Тема 3. Соціобіологічні та соціокультурні основи нерівності та влади.	4+4		2		8
Тема 4. Лідерство в первісному суспільстві.	4+4		2		8
Тема 5. Політична поведінка і влада в традиційних соціумах.	4+4		2		8
Тема 6. Походження та еволюція держави.	4+4		2		8
Тема 7. Антропологічний вимір сучасних політичних процесів.	4+4		2		20
Підготовка презентації за визначеною темою				15	26
Разом	48	23	14	15	100

Шкала та критерії оцінювання

Шкала та критерії оцінювання опитування на семінарських заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу; вміє описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища, аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування; відповідь чітка і завершена, без помилок; обґрунтовує власні думки; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій, наводить необхідні приклади, аргументує їх; активно бере участь у дискусіях, диспутах, виявляє ініціативу; демонструє на високому рівні розуміння історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політології, знання її цінностей та досягнень; дотримується норм сучасної літературної мови.
3	Здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, виявляє належне розуміння його змісту; вміє описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища, аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування, але при цьому припускається незначних помилок, які самостійно виправляє після зауважень викладача; застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій з допомогою викладача, наводить необхідні

	приклади, аргументує їх; бере участь у дискусіях, диспутах; виявляє ініціативу; демонструє на достатньому рівні розуміння історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політології, знання її цінностей та досягнень; уміння дотримується норм сучасної літературної мови.
2	Здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень теми з дисципліни, вміє описувати, пояснювати, але не оцінювати політичні процеси та явища, частково може здійснювати аналіз взаємодії політичних акторів та інститутів, влади та урядування, політичних систем та режимів, політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування, викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує власні думки; пов'язує теоретичний матеріал з практичними вміннями з допомогою викладача; участь у дискусіях, диспутах бере не охоче, не виявляє ініціативу; демонструє на посередньому рівні розуміння історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політології, знання її цінностей та досягнень; дотримується норм сучасної літературної мови.
1	Здобувач вищої освіти не виявляє знань більшої частини навчального матеріалу; здатен лише поверхнево описувати політичні процеси та явища, має значні труднощі при аналізі взаємодії політичних акторів та інститутів, влади та урядування, політичних систем та режимів, політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування; допускає суттєві помилки, що можуть спотворювати зміст питань; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки і відчуває труднощі під час добору прикладів та поєднання теорії з практичними навичками; участь у дискусіях, диспутах бере не охоче, не виявляє ініціативу; демонструє на низькому рівні розуміння історії, закономірностей та етапів розвитку предметної сфери політології, знання її цінностей та досягнень; частково дотримується норм сучасної літературної мови.
0	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; відповідь відсутня, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання розв'язування тестів

Кількість балів	Критерії оцінювання
Кожна правильна відповідь – 1 бал	
20–23	Продемонстрований високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
16–19	Продемонстрований достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
11–15	Продемонстрований задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
5–10	Продемонстрований низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
0–4	Продемонстрований незадовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Завдання самостійної роботи з теми виконані відповідно до методичних рекомендацій у повному обсязі з демонструванням уміння застосовувати необхідну інформацію, знання, методи та інструменти для організації результативної та ефективної освітньої діяльності; здобувач вищої освіти застосовує творче мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем в навчальній діяльності для реалізації програмних результатів навчання.
1	Завдання самостійної роботи з теми виконані не всі, або мають неточності чи незначні помилки з частковим демонструванням уміння застосовувати необхідну інформацію, знання, методи та інструменти для організації результативної та ефективної освітньої

	діяльності; здобувач вищої освіти не застосовує творче мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем в навчальній діяльності.
0	Завдання самостійної роботи не виконані або виконані повністю неправильно, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання підготовки презентації

Кількість балів	Критерії оцінювання
13–15	Презентація виконана на високому рівні, відображає глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Заявлена тема розкрита повністю. Вдало використані порівняння й узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять і явищ, взаємодії політичних акторів та інститутів. Презентація відображає альтернативні погляди на проблему на основі опанування здобувачем вищої освіти широкого кола джерел, що репрезентують здобутки класичної та сучасної політико-правової думки. Зроблені самостійні висновки, висловлене власне ставлення до проблеми, що демонструє високий рівень розвитку політологічного мислення. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Презентація характеризується оригінальністю.
10–12	Презентація виконана добре, відображає належне розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Заявлена тема розкрита достатньо глибоко. Здобувач вищої освіти демонструє вільне володіння понятійним апаратом з теми. Використані порівняння й узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять і явищ, взаємодії політичних акторів та інститутів. Зроблений аналіз (хоча і дещо обмежений) різних точок зору на проблему на основі опанування класичної та сучасної політико-правової думки. Висловлене власне ставлення до проблеми, що демонструє належний рівень розвитку політологічного мислення. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Презентація характеризується оригінальністю.
7–9	Презентація виконана задовільно. Заявлена тема розкрита достатньо. Здобувач вищої освіти демонструє володіння категорійно-понятійним апаратом сучасної політичної науки, хоча допускає незначні помилки при визначенні категорій та поясненні теоретичного матеріалу. Порівняння й узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять і явищ, взаємодії політичних акторів та інститутів практично відсутні, презентація базується переважно на простій констатації фактів. Включена інформація добута із різноманітних джерел, що репрезентують здобутки класичної та сучасної політико-правової думки, але здобувач вищої освіти не може їх порівнювати, а обмежується простим перерахунком. Структурна побудова презентації загалом правильна.
4–6	Презентація виконана задовільно. Присутнє лише часткове висвітлення теми. У здобувача вищої освіти виникають складності у використанні категорійно-понятійного апарату сучасної політичної науки. Під час викладу матеріалу прослідковується непослідовність, структура роботи не продумана, часом алогічна, що свідчить про низький рівень розвитку політологічного мислення. Включена інформація добута із незначної кількості джерел, що репрезентують здобутки класичної та сучасної політико-правової думки; здобувач вищої освіти не може їх порівнювати, а обмежується простим перерахунком. Самостійні висновки відсутні. Проєкт містить переважно текстову інформацію.
1–3	Презентація виконана незадовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблеми, тема не розкрита. Здобувач вищої освіти припускається серйозних помилок при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної політичної науки. Відсутній аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування класичної та сучасної політико-правової думки. Проєкт здається випадковим, нашвидку зробленим, чи незакінченим.
0	Презентація відсутня.